

Satversmes tiesa

Preses relīze

Lieta Nr. 2021-45-01

11.05.2023.

INFORMĀCIJA PAR LIETU Nr. 2021-45-01

“Par Augstskolu likuma 56. panta trešās, ceturtās un piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105., 112. un 113. pantam”

Satversmes tiesa 2023. gada 16. maijā plkst. 10.00 izskatīs lietu Nr. 2021-45-01 “Par Augstskolu likuma 56. panta trešās, ceturtās un piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105., 112. un 113. pantam” tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

LIETAS DALĪBNIKI

- Pieteikuma iesniedzējs: divdesmit 13. Saeimas deputāti.
- Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu: Saeima.

APSTRĪDĒTĀS NORMAS

Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa (redakcijā, kas bija spēkā no 2021. gada 1. maija līdz 2022. gada 10. oktobrim) noteica:

“Augstskolās un koledžās studiju programmas īsteno valsts valodā. Studiju programmā, kas tiek īstenota valsts valodā, ne vairāk kā vienu piekto daļu no studiju programmas kredītpunktu apjoma drīkst īstenot citās Eiropas Savienības oficiālajās valodās, ievērojot to, ka šajā daļā nevar ietilpt gala un valsts pārbaudījumi, kā arī kvalifikācijas, bakalaura un maģistra darba izstrāde.”

Šā panta ceturtnā daļa (spēkā esošā redakcijā) nosaka:

“Eiropas Savienības oficiālajās valodās studiju programmas var īstenot šādos gadījumos:

- 1) ja tas noteikts starpvalstu līgumos vai Eiropas Savienības programmās paredzētās sadarbības ietvaros;
- 2) ja studiju virziena akreditācijas procesā visas studiju programmas, kuras ietilpst vienā izglītības tematiskajā jomā ar Eiropas Savienības oficiālajā valodā īstenojamo studiju programmu, ir saņēmušas novērtējumu “labi” vai “izcili”;
- 3) ja tās ir kopīgās studiju programmas.”

Savukārt šā panta piektā daļa (spēkā esošā redakcijā) nosaka:

“Studiju programmu, tajā skaitā kopīgo studiju programmu, var īstenot kādā no Eiropas Savienības oficiālajām valodām vai citā svešvalodā, ja tas ir nepieciešams studiju programmas mērķu sasniegšanai, atbilstoši Latvijas izglītības klasifikācijai šādās izglītības programmu grupās: valodu un kultūras studijas, valodu programmas. Šajā gadījumā visām studiju programmām studiju virziena akreditācijas procesā ir jābūt saņēmušām novērtējumu “labi” vai “izcili”. Par studiju programmas atbilstību izglītības programmu grupām lemj studiju kvalitātes komisija.”

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMAS

- Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) Satversmes 105. pants: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”
- Satversmes 112. pants: “Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Valsts nodrošina iespēju bez maksas iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību. Pamatizglītība ir obligāta.”
- Satversmes 113. pants: “Valsts atzīst zinātniskās, mākslinieciskās un citādas jaunrades brīvību, kā arī aizsargā autortiesības un patenttiesības.”

PIETEIKUMA IESNIEDZĒJA APSVĒRUMI

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 105., 112. un 113. pantam.

Apstrīdētajās normās esot noteikts vispārīgs aizliegums sniegt augstākās izglītības pakalpojumu svešvalodā vien ar atsevišķiem izņēmumiem. Tādējādi tiek ierobežotas Latvijas, Eiropas Savienības dalībvalstu un trešo valstu privāto augstskolu, kā arī valsts augstskolu Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu.

Tāpat apstrīdētās normas ierobežojot privāto augstskolu, mācībspēku un studējošo Satversmes 112. un 113. pantā ietverto akadēmisko brīvību un ar to saistīto privāto augstskolu autonomiju. Proti, apstrīdētās normas ierobežojot privāto augstskolu un mācībspēku iespējas veidot un īstenot studiju programmas svešvalodās, kā arī studējošo tiesības izvēlēties svešvalodās īstenotas studiju programmas.

Apstrīdēto normu izstrādē neesot pienācīgi izvērtēta Satversmes tiesas iepriekšējā judikatūrā un tas, vai nepastāv pamattiesības mazāk ierobežojoši līdzekļi. Apstrīdētās normas, pretēji to mērķim, noteicot, ka sliktāka līmeņa augstākā izglītība īstenojama tikai valsts valodā, taču laba vai izcila – arī Eiropas Savienības oficiālajās valodās. Tāpat apstrīdētās normas turpinot īstenot dažādu attieksmi pret divām privātajām augstskolām, kuras tiek atbrīvotas no apstrīdēto normu ievērošanas. Pastāvot arī alternatīvi leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi, piemēram, augstākos studiju līmeņos vai atsevišķās jomās pieļaut lielāku svešvalodu īpatsvaru.

INSTITŪCIJAS, KAS IZDEVUSI APSTRĪDĒTO AKTU, – SAEIMAS – APSVĒRUMI

Saeima uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 105., 112. un 113. pantam.

Atbildes rakstā norādīts, ka apstrīdēto norma atbilstība Satversmes 105. pantā ietvertajam tiesībām uz īpašumu vērtējama kopsakarā ar Eiropas Savienības Tiesas nolēmumu lietā C-391/20 “Boriss Cilevičs”. Turklāt apstrīdētās normas attiecoties tikai uz tādu studiju programmu īstenošanu, kuru pabeigšanas rezultātā studējošajam tiek izsniegts valsts atzīts diploms. Apstrīdētās normas neierobežojot augstskolu tiesības piedāvāt citus izglītības pakalpojumus svešvalodās, piemēram, kursus un seminārus.

Apstrīdēto normu izstrādē likumdevējs esot politiski izšķīries par alternatīvu risinājumu izvēli. Apstrīdētās normas veicinot valsts valodas lietošanu augstākajā izglītībā, uzlabojot studējošo valsts valodas prasmi, kā arī stiprinot latviešu valodas lomu zinātnē un līdz ar to izkopjot tās lietojumu dažādās zinātnes nozarēs. Saeimas ieskatā nepastāvot citi, saudzējošāki pamattiesību ierobežošanas līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi. Saeima

norāda, ka studiju programmu īstenošana tikai valsts valodā un Eiropas Savienības oficiālajās valodās ir pieļaujama, jo Latvija pieder Eiropas kultūrtelpai.

PIEAICINĀTĀS PERSONAS

Personas vai to pārstāvji, kas jau sniegušas savu viedokli lietā: Izglītības un zinātnes ministrija, Tieslietu ministrija, tiesībsargs, Augstākās izglītības padome, Rektoru padome, Latvijas Universitāšu asociācija, Privāto augstskolu asociācija, *Dr. habil. philol.* Ina Druvieta un *D. M. soc.* Aigars Rostovskis.

Uz tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos aicinātās personas vai to pārstāvji: Izglītības un zinātnes ministrija, Tieslietu ministrija, tiesībsargs, Augstākās izglītības padome, Rektoru padome, Privāto augstskolu asociācija, *Dr. habil. philol.* Ina Druvieta, bijusī Izglītības un zinātnes ministre Ilga Šuplinska un bijušais Izglītības un zinātnes ministrijas parlamentārais sekretārs Reinis Znotiņš.

TIESAS PROCESS

Lietas Nr. 2021-45-01 izskatīšana tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos tiks uzsākta 2023. gada 16. maijā. Tiesas sēde notiks klātienē.

Interesenti tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos varēs vērot tiešraidē Satversmes tiesas mājaslapās un tiesas YouTube kontā. Informācija būs pieejama arī Satversmes tiesas twitter kontā @Satv_tiesa.

Tiesas sēdes laikā lietas dalībnieki izklāsta lietas faktiskos apstākļus un juridisko pamatojumu, tiek uzklausītas pieaicinātās personas, tad seko tiesas debates un replikas. Tiesas sēde beidzas ar tiesas sēdes priekšsēdētāja paziņojumu par to, kad tiks pasludināts spriedums. Nolēmumu pieņem ne vēlāk kā 30 dienas pēc pēdējās tiesas sēdes.

Par nolēmuma pasludināšanas dienu un laiku tiks izsūtīta preses relīze un informācija tiks publicēta Satversmes tiesas mājaslapā sadaļā "Jaunumi", kā arī sadaļā "Lietas" pie šīs lietas numura.

Relīze sagatavota, lai informētu sabiedrību par Satversmes tiesas darbu. Detalizētāka informācija par Satversmes tiesas aktualitātēm, ierosinātajām un izskatītajām lietām pieejama Satversmes tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv. Aicinām sekot līdzi informācijai arī tiesas *Twitter* kontā [@Satv_tiesa](https://twitter.com/Satv_tiesa) un tiesas *Youtube* [kanālā](#).

Zanda Meinarte

Satversmes tiesas

Sabiedrisko attiecību speciāliste

Zanda.Meinarte@satv.tiesa.gov.lv

67830759, 26393803

Video par Satversmes tiesu [šeit](#).